

Σ ΥΓΧΩΡΕΣΕ μας κε Νεο-πτόλεμο για το θάρρος που παίρνουμε να μιλήσουμε για σένα, γεγονός που θα σε ενοχλούσε αβάστακτα κι αν ήταν δυνατό θα μας το απαγόρευες χωρίς συζήτηση. Βρήκαμε βλέπεις την ευκαιρία τώρα που δεν μπορείς να το σκάσεις, να πούμε δυο πράγματα. Κι αυτό, όχι επειδή το έχεις εσύ ανάγκη, αλλά από δική μας προσωπική ανάγκη να μοιραστούμε αυτά που νιώθουμε και σκεφτόμαστε για σένα, γι' τη σημαντική παρουσία σου που απρόσμενα έγινε απουσία. Το γεγονός ότι θα πούμε μόνο την αλήθεια κι όχι μεγάλα και κενά λόγια, ελπίζουμε να ελαφρύνει τη θέση μας.

Γνωρίσαμε τον κ. Νεοπτόλεμο πριν 15 χρόνια περίπου, μόλις είχαμε συμπληρώσει τις σπουδές μας. Επειδή είμαστε τυχερές - γιατί τι άλλο από τύχη μπορούσε να ήταν - συναντήσαμε εκείνη ακριβώς τη στιγμή τον κ. Νεοπτόλεμο κι ενστικτωδώς επιλέξαμε να τον ακολουθήσουμε στο δικό του δρόμο. Πολύ σύντομα αντιληφθήκαμε ότι τα πτυχία, μας παρείχαν βέβαια το δικαίωμα να ασκήσουμε το επάγγελμα του αρχιτέκτονα, αλλά ήταν ανεπαρκή μπροστά σε όσα είχαμε να μάθουμε από το δάσκαλο Νεοπτόλεμο κι από τον άγιο τόπο μας. Είναι από τις πολύ ακριβές μας εμπειρίες οι περιδιαβάσεις που κάναμε σε όλη την ελεύθερη Κύπρο, παρατηρώντας με μάτια που έβλεπαν, όπως μας έλεγε, και φωτογραφίζοντας, αλλά προπαντός ακούγοντας τον κ. Νεοπτόλεμο ακούραστα να μας εξηγεί και να μας λέει να προσέξουμε πράγματα που πιθανόν να περνούσαν απαρατήρητα από τα αγύμναστα μάτια μας. Απλές κατασκευές, λεπτομέρειες στην πέτρα και το ξύλο. Να τα αγγίζουμε όλα, να τα μυριστούμε, να τα νιώσουμε μέσα από όσο το δυνατό περισσότερες αισθήσεις. Κι ο ίδιος, σαν γνήσιος δάσκαλος, ενθουσιαζόταν, λες και να ανακάλυπτε και τα παρατηρούσε κι αυτός για πρώτη φορά μέσα από τα δικά μας μάτια. Η ίδρυση του Παγκύπριου Οργανισμού Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς ήλθε να επισφραγίσει και

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ, ΖΩΗ ΣΕΜΝΗ ΚΙ ΑΘΟΥΡΒΗ

«Κουβάλησε μέσα του ό,τι ουσιαστικότερο υπάρχει στον τόπο και το μετάπλασε σε έργο του παρόντος και του μέλλοντος»

Κείμενο της **Μαρίας Μαύρου**

να οργανώσει αυτή την κοινή πορεία. Από τότε μέχρι σήμερα, ο κος Νεοπτόλεμος ήταν το σημείο αναφοράς μας, όπου θα γυρίζαμε για να αντλήσουμε καινούριες γνώσεις.

Καθόσουν μαζί μας και βάφαμε με νερομπογιές τα ημερολόγια του ΠΟΑΚ, ξενοχτούσαμε μαζί μας για να στήσουμε τις εκθέσεις φωτογραφίας στην Πλατεία Ελευθερίας, για να οργανώσουμε την έκθεση των λαϊκών τεχνητών στην Πύλη Αμμοχώστου, όταν ακόμα ήταν απλό πέρασμα περιθωριακών ανθρώπων. Μπορούσες κε Νεοπτόλεμε, τις ώρες αυτές να έκανες δημόσιες σχέσεις, να έκλεινες καινούριες δουλειές, να οργανώνες μεγάλο γραφείο, ή και ακόμα να ξεκουραζόσουν. Κι όμως όχι. Μαζί μας εσύ. Κι όχι μόνο. Αν ήταν να βγούμε στην τηλεόραση ή στο ραδιόφωνο, έσπραχνες εμάς μπροστά κι εσύ από πίσω να μας ενθαρρύνεις, να μας στηρίζεις, και να μας δίνεις απλόχερα, κάνοντας από την ψυχή σου χαλάλι, όλες τις πληροφορίες που χρειαζόμαστε. Με την αβάσταχτη ελφρότητα της ηλικίας μας, νομί-

ζω ότι τότε, δεν συνειδητοποιούσαμε τι ακριβώς συνέβαινε. Τώρα που τα χρόνια πέρασαν κι από πάνω μας και πάθαμε και μάθαμε, δέξου, κε Νεοπτόλεμε, δημόσια ένα θερμό «ευχαριστώ» από όλες μας.

«Τα χρόνια που θα έλθουν»

Ποιός είπε αλήθεια ότι η νεότητα έχει να κάνει με ληξιαρχικές πράξεις; Η περίπτωση σου κε Νεοπτόλεμε, διαψεύδει τη θέση αυτή. Οι απόψεις σου μπορούν να κατανηθούν από τους πολλούς στα χρόνια που θα έλθουν, οι ζωγραφιές σου αποπνέουν υγεία και φρεσκάδα λες και τώρα άφησες κάτω το πινέλο, το αρχιτεκτονικό σου έργο δίνει ένα δυναμικό παρόν στο σύγχρονο αρχιτεκτονικό γίγνεσθαι του τόπου. Κουβάλησες μέσα σου ό,τι ουσιαστικότερο υπάρχει στον τόπο και το μετάπλασες σε έργο του παρόντος και του μέλλοντος. Εξήσες τη μοναξιά και την απομόνωση του πρωτοπόρου δημιουργού γιατί πάντα βρισκόσουν πριν από όλους και λίγοι μπο-

Ζωή σεμνή κι αθούρβη

Παρ' όλα αυτά όμως λίγοι σ' αυτό τον τόπο μίλησαν τόσο σιγανά όπως εσύ και η φωνή τους ακούστηκε δυνατά και έντονα, λίγοι έζησαν τόσο σεμνά και αθούρβη όπως εσύ και δημιούργησαν μια δυναμική έντονη παρουσία.

Σιγανά και ταπεινά πέρασες από τη ζωή. Η δράση σου πάνω στο σώμα της Κύπρου ήταν με σεβασμό, λες και είχες να κάνεις το πιο λεπτεπίλεπτο ευαίσθητο ακριβό πράγμα του κόσμου.

Μπορεί κάποιος να σε χαρακτηρίσει αυστηρή και καθόλου ανεκτική με τους ανθρώπους. Γράφοντας τούτες τις γραμμές συνειδητοποίησα ότι ήσουν πραγματικά μη ανεκτικός αλλά όχι με τους απλούς ανθρώπους. Ήσουν με όσους με στόμφο, σοβαροφάνεια, ανεπάρκεια σε γνώσεις, σε ευαισθησία και φαντασία σχεδίαζαν την ανάπτυξη του τόπου. Ελεγες ότι τραβούσαν γραμμές κλεισμένοι στα γραφεία τους, αγνοώντας τον τόπο. Κι εσύ εκεί, μόνος σου στην αρχή, να αντιλαμβάνεσαι την καταστροφική πορεία που έπαιρναν τα πράγματα, να αντιστέκεσαι και να διατυπώνεις διαφωρητική θέση. Με τα χρόνια απέκτησες συναγωνιστές, νέους κυρίως ανθρώπους. Δήλωσες «παρών» στις αντιδράσεις εναντίον του τιμμεντώματος του ποταμού Πεδιαίου, παρών εναντίον στη δημιουργία ψεύτικου γεωργικού μουσείου, παρών εναντίον στην τοποθέτηση του αγάλματος του Μακαρίου,

παρών εναντίον στην κατεδάφιση της Αρχιγραμματείας, παρών και ενάντια στην κατεδάφιση της οικοδομής Πούλια.

Συμμετείχες ενεργά σε κάθε εκδήλωση, γράφοντας σαν έφηβος το δικό σου «πλακάτ» διαμαρτυρίας στα εβδομήντα τόσα σου χρόνια. Σε θέλαμε εκεί γιατί ξέραμε ότι δεν θα μας πρόδινες. Είχες παραμείνει ελεύθερος άνθρωπος, έξω από κυκλώματα συμφερόντων και διασυνδέσεων.

Η χαρακτηριστική μορφή σου του καλλιτέχνη και διανοούμενου ξεχώριζε από μακριά μέσα σε χιλιάδες ανθρώπους. Ήσουν από τους λιγαστούς ανθρώπους που εκπροσωπούσαν γνήσια τον τόπο, άνθρωποι που ολοένα δραματικά λιγαστεύουν.

Αν, πραγματικά τίποτε δεν συμβαίνει τυχαία, τότε ούτε και η πρόσφατη επίσκεψη σου στην Κερύνεια μέσα στα πλαίσια των δικονομικών προγραμμάτων για ΕΛ/Κυπρίους και Τ/Κυπρίους αρχιτέκτονες ήταν τυχαία. Η Κερύνεια ήταν ο τόπος όπου έζησες τα παιδικά σου χρόνια. Οι εικόνες της σε συνόδευαν πάντα και ενέπνευαν να διαπερνούσαν το έργο σου. Αδραξες λοιπόν την ευκαιρία που σου δόθηκε, έστω και μόνο να την ξαναβρεις. Τριγυρίζεις και φωτογραφίζεις τις κατεχόμενες οικοδομές σου. Καλλιτέχνης όμως εσύ, δεν τα κατάφερες με την τεχνολογία. Το φιλμ δεν τοποθετήθηκε σωστά στη μηχανή. Οι φωτογραφίες δεν βγήκαν.

Η επίσκεψη σου ήταν τραυματική εμπειρία για σένα, όπως είπες. Τίποτε δεν ήταν όπως παλιά.

Ο κύκλος έκλεινε δραματικά. Η μοίρα σου έσπηνε καρτέρι λίγες μέρες μετά. Σε πενυχώνει ακριβώς εκεί, επί των επάλξεων και σε ρίχνει. Η αντίστροφη μέτρηση είχε πια αρχίσει. Καλό σου ταξίδι δασκάλε. Καληνύχτα κύριε Νεοπτόλεμε.

ΜΑΡΙΑ ΜΑΥΡΟΥ

(Το κείμενο είναι η επικηδεις που εκφωνήθηκε στην εκκλησία του Τρουπιώτη για τον αρχιτέκτονα και καλλιτέχνη από μέρους της Παγκύπριου Οργάνωσης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς).

Να γιατί γυρίζεις την πλάτη κι έφρευες ειρωνευόμενος την κάθε Αρχή που έκανε κακή διαχείριση της εξουσίας της, που έδειχνε αυθάδεια κι ασέβεια προς τον τόπο και τους ανθρώπους του. Λογοπαίγνια όπως